

**ALMENT TEKNISK FÆLLESEJE – ET
PILOTSTUDIUM
TEMAMØDE I STÅENDE BYGGEPANEL
19. NOV. 2019 (REDIGERET 25/11-2019)**

**STEFAN CHRISTOFFER GOTTLIEB OG PETER VOGELIUS
SBI, AALBORG UNIVERSITET**

STATENS BYGGEFORSKNINGSINSTITUT
AALBORG UNIVERSITET KØBENHAVN

Dagsorden

- Om undersøgelsen og den analytiske tilgang
- Problemfelter og karakteristikker af det almene tekniske fælleseje
- Det almene tekniske fællesejes fremtid

OM UNDERSØGELSEN

SBi – 25.11.2019

STATENS BYGGEFORSKNINGSINSTITUT
AALBORG UNIVERSITET KØBENHAVN

Formålet med undersøgelsen

- Formålet er at foretage en indledende kortlægning af det almene tekniske fælleseje og den tilhørende retspraksis.
- Undersøgelsen vil kortlægge:
 - Hvilke typer af alment teknisk fælleseje findes i byggesektoren
 - Det almene tekniske fællesejes status blandt byggeriets aktører
 - Hvordan fællesejet forholder sig til den bredere regulering i branchen
 - Hvilken rolle fællesejet spiller i gældende retspraksis

Empirisk grundlag

- Interviewundersøgelse
 - 21 interviews med respondenter i 18 organisationer á 1-1½ time
 - Fokus på medlemmer af det stående byggepanel + udvalgte andre
 - Tak til alle for at stille op
- Dokumenter og andet skriftligt materiale
 - Forståelse for typer af fælleseje, baggrund, kontekst, m.m.
- Juridisk undersøgelse
 - Granskning af domme og kendelser fra voldgiftsnævnet, højesteret m.m.

Juridisk undersøgelse: fællesejets rolle i retspraksissen

- Professor, dr.jur. Ole Hansen og professor, dr.jur. Vibe Ulfbeck, Københavns Universitet, Det Juridiske Fakultet, Center for virksomhedsansvar (CEVIA)
- Selvstændig rapport om betydningen af begrebet ”alment teknisk fælleseje” i entrepriseretten
- Fokus på forhold vedr.:
 - Kontraktret, entrepriseret
 - Grundlæggende kontraktretlige principper om ydelse og ansvar
 - Faglige standarder i kontrakt- erstatnings- og entrepriseretten
 - Ydelser, ansvar, mangler, skader, m.m.
 - Alment teknisk fælleseje som retskilde

Interviewundersøgelsen

- Fokus på typer og status af alment teknisk fælleseje samt fællesejets samspil med branchens regulering
- Semistrukturerede interviews med fokus på fællesejets funktion og effekt (også steder, hvor vi ikke umiddelbart vil forvente noget)
- Progression gennem interviewene og mange forskellige fokusområder
 - Belyse samme spørgsmål i aktørernes egne kontekster
 - Snowballing: indsigter fra interviews bruges videre
- Ikke et forsøg på at be- eller afkræfte hypoteser men at komme bag om forskellige vinkler og aktørrationaler på det tekniske fælleseje

Analytisk tilgang

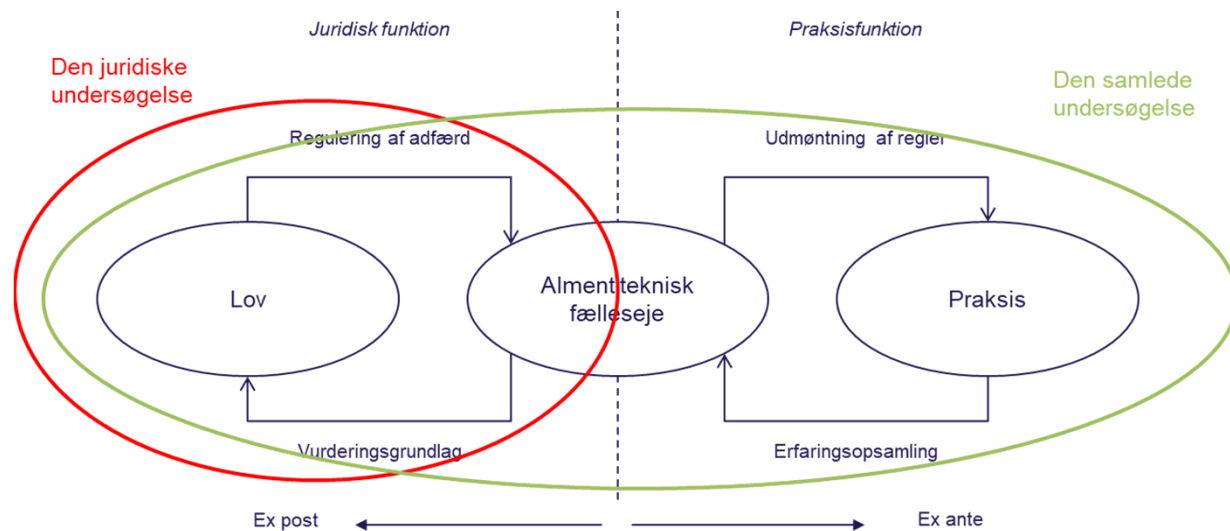
- Hensyn i analysen
 - Rummelighed over for fællesejets flertydighed
 - Lydhørhed over for forskellige aktørers meningstillæggelser
 - Et øje for den samfundsmæssige kontekst for problemstillingen
 - Et ønske om at kunne pege på fremtidige udviklingsveje og vilkår
- Fokus på at forstå det almene tekniske fælleseje i krydsfeltet mellem forskellige systemer og praksisser

Arbejdsdeling i undersøgelsen

Den juridiske analyse har fokus på entrepriseretlige forhold byggetidens viden

Interviewene og hele den samlede undersøgelse placerer ATF i en bredere byggefaglig kontekst.

PROBLEMFELTER OG KARAKTERISTIKKER AF DET ALMENE TEKNISKE FÆLLESEJE TENTATIVE POINTER FRA ANALYSEN

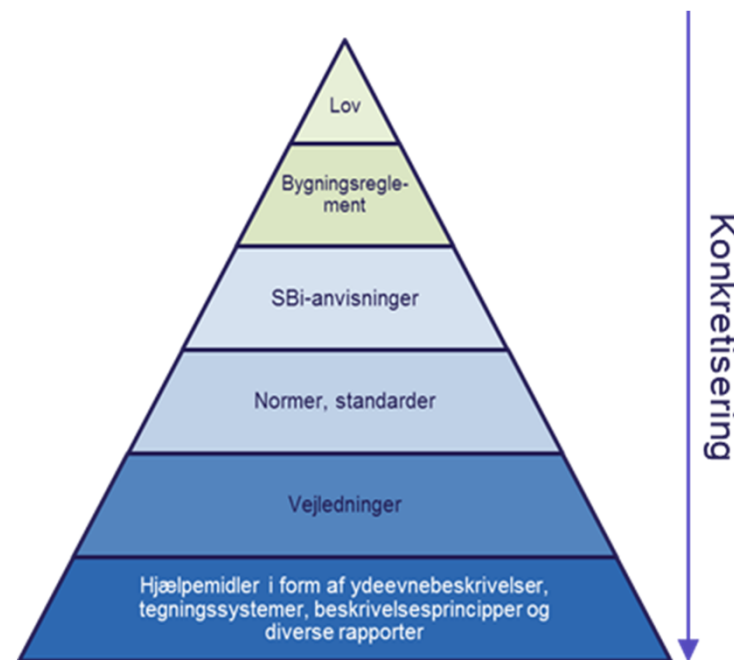

En karakteristik af fællesejets rationaliteter

- En indkredsning af typer af fælleseje og fællesejets status i forhold til de egenskaber branchens aktører tillægger det
- Analysens temaer
 - Fællesejets indhold
 - Fællesejets tilgængelighed
 - Fællesejets legitimitet

Fællesejers indhold: Den ypperste viden

- Understøttelse af byggeriets informationspyramide
- Fællesejet er den ypperste viden
- Den ypperste viden er dobbeltydig
 - Videnskabelig viden produceret af en uvildig part
 - Erfaringer der over tid er (tryk-)prøvet praktisk og retligt
- Karakteriseret ved en 'professionslogik' og 'videnskabelig logik' der er ligeværdige

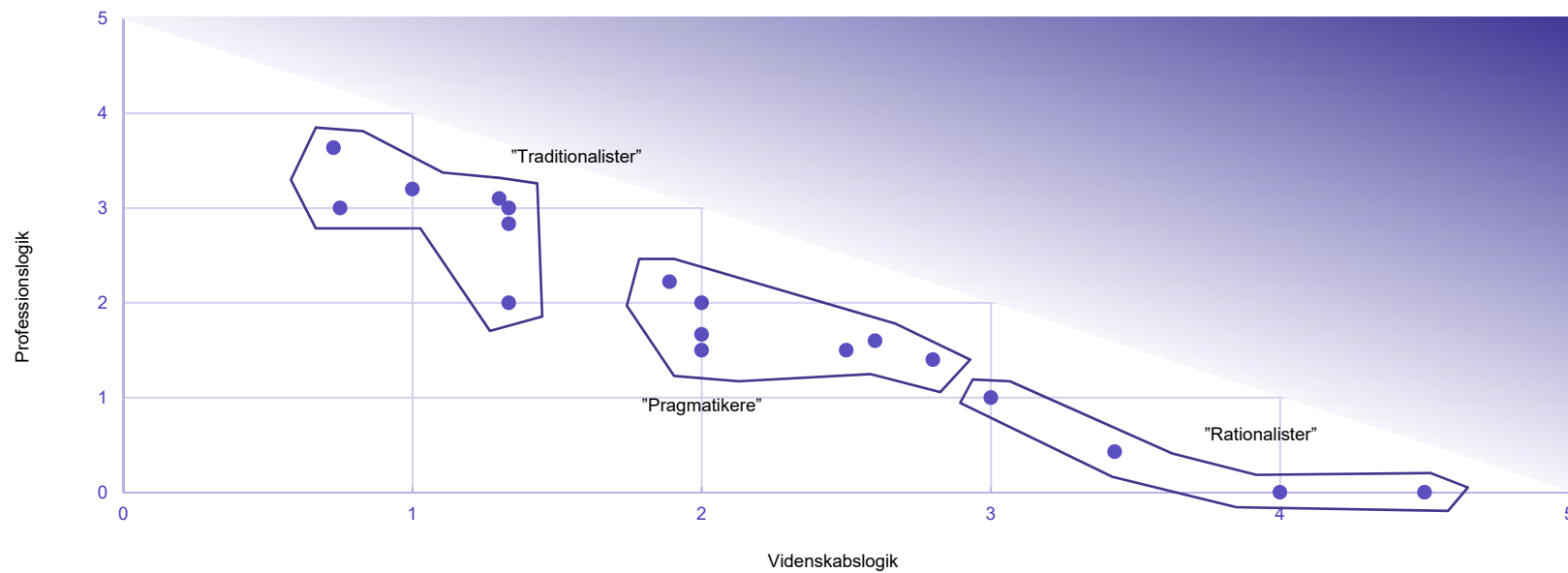
Den ypperste viden er dobbeltydig

- Udsagn om fællesejet
 - "... både tommelfingerregler og formaliseret viden"
 - "... ligger i hovedet på folk [...] i forståelsen [...] det er implicit og uspecificeret"
 - "... en forskningsbaseret del [...] og en erfaringsbaseret del"
 - "... [også] kræver fornuftige mennesker med erfaring"
 - "... er godt håndværk som i gamle dage"
 - "... praksis, der bygger oven på en byggekultur"

Den ypperste viden er dobbeltydig

Opfattelser af det tekniske fælles ejes vidensbase - aktørkategorier

Den ypperste viden er dobbelttydig også i retspraksissen

”*Sammenfattende* kan det altså konkluderes, at der kan finde en vis systematisering sted af de fagtekniske kilder, der har indflydelse på udfyldningen og fortolkningen af byggetidens viden [...] Afgørelsespraksis viser dog tydeligt, at der (med mindre udtrykkelig hjemmel foreligger) ikke består et formelt hierarki mellem kilderne. Den fortolkning og udfyldning, der etablerer koblingen mellem retsregler og fagtekniske normer, beror på et *samlet juridisk skøn*, som foretages, når afgørelsen træffes.” (Hansen og Ulfbeck, 2019: 26)

Fællesejets status

- To grundlæggende diskussioner er i særdelshed fremtrædende
 - Det almene tekniske fællesejes legitimitet
 - Det almene tekniske fællesejes tilgængelighed, dvs. hvem der har adgang til det
- To forhold af betydning for legitimiteten
 - Substantiel dimension: Den troværdighed som knytter sig til det tekniske fællesejes indhold i form af validitet og kvalitet
 - Procedural dimension: Den troværdighed som knytter sig til det tekniske fællesejes tilblivelse med hensyn til transparens og uvildighed

Det almene tekniske fællesejes legitimitet

- Grundspørgsmålet: Hvem kan eller bør producere teknisk fælleseje?
- Sondring mellem institutionelle, partsbaserede legitime og andre aktører
- Institutionelle aktører indenfor forskningsverden (fx SBi) besidder legitimitet
 - Knyttet til idealet om forskningens uafhængighed, selvdisciplin om interkollegial godkendelse og metodisk stringens (peer-review) som målestok.
 - Der støttes af lovgivning som regulerer institutionernes virke.
- Partbaserede aktører (fx BYG-ERFA) er fri for økonomiske interesser og virker i kraft af stærke krav om interkollegial anerkendelse.

Det almene tekniske fællesejers legitimitet

- Andre producenter er potentielt problematiske
 - Skepsis overfor økonomiske og markedsbaserede mekanismer.
- Aktører anses som legitime hvis de støtter sig på en eller flere logikker:
 - har interkollegial anerkendelse og er selvstyret af en 'peer-review' logik
 - er en del af det etablerede forskningssystem (universiteter)
 - er institutionelt understøttede (herunder politiske anerkendte standardiseringsorganisationer)

Fællesejets tilgængelighed

- Der bør være lige (og fri) adgang til det blandt branchens parter.
- Der er positive netværkseffekter af alment teknisk fælleseje
 - Værdien af det almene tekniske fælleseje afhænger positivt af, hvor mange der bruger det.
- Det er ikke (eller bør ikke være) muligt at ekskludere nogen fra brugen af det, og altså heller ikke i forlængelse af en tænkt betaling.

Alment teknisk fælleseje som kollektivt gode?

		Rivalisering	
		<i>Lav</i>	<i>Høj</i>
Ekskluderbarhed	<i>Lav</i>	Kollektive goder Fælles viden Solnedgang Teknisk fælleseje	Fælles goder Vandingsystemer Biblioteker
	<i>Høj</i>	Klub- eller toldgoder Fitness centre Efterskoler	Private goder Smartphones Privatbil

- Et kollektivt gode er defineret ved, at det er ikke-ekskluderende og ikke-rivaliserende.
- Én persons brug af godet forhindrer ikke en anden persons brug af samme, og det er ikke muligt at udelukke nogen fra at drage nytte af godet.
- Markedet kan ikke betragtes som den bedste allokeringsmekanisme.

DET ALMENE TEKNISKE FÆLLESEJES FREMTID: FÆLLESEJET OG DEN BREDERE REGULERING

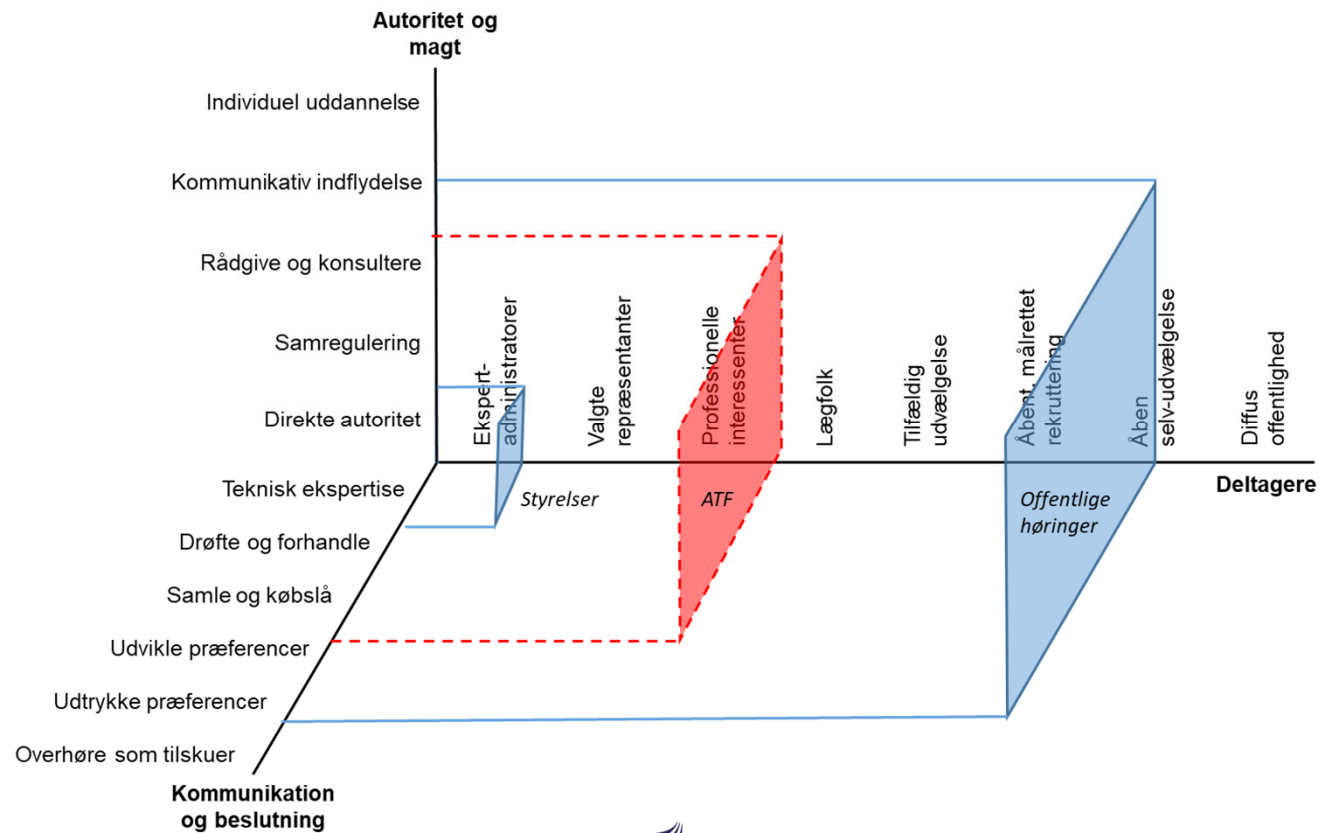
Fællesejet og den bredere regulering

- To iagttagelser vedr. det institutionelle pres på branchen
 - Staten mister eller afstår legitimitet
 - Øget markedsmæssig kompleksitet og legitimitet
- Er det et problem?
 - Og hvor efterlader det det almene tekniske fælleseje?
- Centrale kritikpunkter fremført i relation til fællesejet:
 - Fællesejet som en manifestation af en centralistisk styringsrationalitet skader konkurrencen og er illegitim
 - Fællesejet som en manifestation af en markedspraksis skaber ulighed

Dilemmaer og spændingsfelter i fællesejet

- Kritikken peger på, at fællesejet mangler legitimitet, forudsigelighed og endvidere udgør et usikkert retsgrundlag
- Øget formalisering (af normer og standarder) i aftalegrundlag og lovgivning som mulig udveje
- Opprioritere den rolle som standarder og normer fylder i forhold til fællesejet
 - Særegne nationale karakteristika hæmmer en generisk løsning
 - Kan ikke dække alle løsninger
- Regulere såvel styring og aktørdeltagelse for det skriftlige fælleseje
 - Konkurrencehæmmende

En tredje vej: styrke fællesejets demokratiske legitimitet

Fokusområder til et kommende hovedprojekt?

